

Öğrencileri ‘Tarihin Mimarları’ Kılma Süreci Olarak Tarihsel Maketler ve İşlevleri: “Araştırıyorum, Uyguluyorum, Kendimle Gurur Duyuyorum”

Historical Maquettes and Their Functions Rendering Students to be ‘Historical Architect’: “I Investigate, Practice and I Am Proud of Myself”

Yücel Kabapınar¹

Tuğba Sargın²

Özet: 2005 yılında gerçekleşen program değişikliğinde öğrencinin aktif olduğu bir sistem öngörülmektedir. Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda “Öğrenciler etkinlikler çerçevesinde fotoğraf, resim, proje, poster, şarkı sözü, powerpoint sunusu, maket gibi ürünler yapabilmeli ve bunlar aileleri ve çevreleriyle paylaşmak üzere sergilenmelidir” denmektedir. Nitekim bu araştırmanın amacı da, maket gibi üç boyutlu materyallerin yapımının öğrencinin gelişimini ve derse karşı bakış açısını nasıl etkilediğini belirlemektir. Buna yönelik İstanbul ili Kadıköy ilçesindeki bir ilköğretim okulunda gerçekleştirilen üç boyutlu çalışmalar araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Çalışma 7 ve 8. sınıf öğrencileriyle Sosyal Bilgiler/İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerden 59’una, velilerden ise 28’ine açık uçlu sorulardan oluşan anket uygulanmış; dersin öğretmeniyle de yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Anket ve görüşme sonucunda elde edilen verilere, nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin yapmış oldukları projelerin çoğunluğunu savaşla ilgili projelerin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Proje yapım sürecinde en çok görsel araçların kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Öğrenciler proje bittikten sonra “mutlu olduklarını”, derse karşı bakış açılarının olumlu yönde değiştiğini ifade etmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Tarihsel maket, Sosyal Bilgiler, Yapılandırıcılık

Abstract: Grounded on the constructivist view Turkish educational program launched in 2005 requires students to be actively involved in learning-teaching process. Thereby, this requirement have found in place in the Social Studies Program by stating that “students are expected to create their own products including photographs, pictures, paintings, projects, posters, lyrics, powerpoint presentations and maquettes and to exhibit them so as to share their products with their parents and social environment”. In parallel to this, the present study aims to investigate students’ feelings about the difficulties that they faced in designing the maquettes and their opinions about perceptions and skills that they acquired during the process. The participants of the study are students who are attending in a state school in Kadıköy, İstanbul. Participants who are seventh and eighth graders planned and designed their maquettes in various subjects appeared in the Social Studies Program according to their own preferences. An open-ended questionnaire were distributed to both students (n=59) and their parents (n=28). Additionally, a semi-structured interview was carried out with the teacher of the course. The content analysis was benefited in sorting out the qualitative data obtained. The results of the study revealed that students’ preference focused on war-related themes in choosing the subject of the maquette. They also showed that students benefited visual aids in planning and designing the maquettes. Students aired that preparing and displaying their maquettes make them “happy” and “changed their attitudes towards the social studies course in a positive way”.

Keywords: Historical maquette, Social Studies, Constructivism

GİRİŞ

2005 yılında gerçekleşen İlköğretim Programı değişimi; öğrenme felsefesinden ders programlarına, ders kitaplarından sınıf içi öğrenme anlayışlarına ve ölçme ve değerlendirmeye dek olan tüm süreçleri etkilemiştir. Bu bütün içerisinde değişen boyutlardan biri de, öğrenme sürecindeki öğretmenin ve öğrencinin değişen rolleri olmuştur. Öğretim etkinliklerinde bilgi salt amaç değil,

¹ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, ykabapinar@marmara.edu.tr

² Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, tugbasargin1@gmail.com

öğrencinin konu alanının yöntemini kullanması, kendi öğrenme sürecinin farkına varması için bir araçtır (Öztürk, 2009; Safran, 2009; Kabapınar, 2012). Bu anlamda öğrencinin önceki deneyimlerini kullanarak, bilgiyi oluşturma ve değerlendirme sürecinde ön plana çıkması programın temel amaçlarından biri olmuştur.

Buna paralel olarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda da öğrencilerin ‘yapması ve üretmesi’ noktasında “Öğrenciler etkinlikler çerçevesinde fotoğraf, resim, proje, poster, şarkı sözü, powerpoint sunusu, maket gibi ürünler yapabilmeli ve bunlar aileleri ve çevreleriyle paylaşmak üzere sergilenmelidir” (MEB, 2004, 7) denmektedir. Bu anlamda öğrencilerin dersler aracılığıyla yapma ve üretme alanlarının oldukça genişlediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Yine aynı programda sosyal bilgiler temelli beceriler arasında “mekânı algılama becerisi”ne yer verilmiş ve bu çerçevede “mekânı algılama, çevresinde gördüğü somut ve üç boyutlu olay ve olguları kâğıda çizmeyi veya kâğıttaki çizimlere bakıp, gerçek şekli canlandırabilmeyi mümkün kılar” denmektedir. Bundan başka yapılandırmacılık eksenli öğrenme anlayışının ilkeleri çerçevesinde öğretim programında “öğrencilerin grupla çalışmaları, birlikte problem çözmeleri ve sorumluluk almaları” desteklenmektedir (MEB, 2004, 8).

Günümüzde Sosyal Bilgiler gibi derslerde üç boyutlu materyallerle öğretim tekniği çok sık kullanılmamaktadır. Buna paralel olarak da bu alanda yapılan çalışmalar yeterli değildir. Nitekim ulaşılabilen kaynaklar sınırı içerisinde literatürde bu bağlamda bir araştırmaya rastlanmamıştır. Buna karşılık özel bir okulun web sitesinde bir maket çalışmasına yer verildiği görülmüştür. Yapılan bu çalışmada özellikle Eskiçağ Tarihi’nin üç boyutlu maketlerle canlandırıldığı görülmektedir. İfade edilmelidir ki bu bir akademik çalışma olmayıp öğrenciler tarafından gerçekleştirilen maketlerin okulun internet sitesinde sergilenmesi temellidir.*

Sosyal Bilgiler dersleri dışında maketlerle ilgili yapılan çalışmalar da sınırlıdır. Yapılan bir araştırma (Stice, 1987’den aktaran Lipson, 2007) dersin klasik öğrenme ortamı içerisinde soyut kavramlar ile şekillenmesi durumunda bilgi kalıcılığının % 20 olduğunu, maket, model gibi somut deneyimler üzerinden etkin bir şekilde biçimlenmesi durumunda ise % 90’lara dek çıktığını ortaya koymaktadır. Yine benzer şekilde Huk (2006) biyoloji derslerindeki hücre konusunun öğretiminde üç boyutlu maket ve modelleri kullanmış; öğrencilerin bilgi edinmesi ve bilginin kalıcılığı noktasındaki test skorlarının istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde farklılaştığını ortaya koymuştur. Böylesi üç boyutlu deneyimlerin öğrencilerin öğrenme sürecine ilişkin bireysel farklılıklarına katkı sağladığı da ifade edilmektedir (Stice, 1987). Gürbüz (2009), Yapı Eğitimi Bölümü öğrencileriyle gerçekleştirdiği araştırmada, deney grubunda maketi merkeze alan bir öğretim sürdürürken kontrol grubunda ise öğretmen merkezli bir ders süreci oluşturmuştur. Araştırma sonuçları maket kullanılarak işlenen ders sürecindeki öğrenci başarı ve tutumunun diğer yönteme göre yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Yine yapılan çalışmalarda, üç boyutlu materyallerle öğrenme noktasında, erkeklerin kadınlardan görece daha başarılı oldukları ifade edilmiş, uygun öğrenme ortamının yaratılması durumunda ise kadınların düzeyinin erkeklerinkine ulaştığı da ortaya konulmuştur (Kass, Ahlers, Dugger, 1998 ve Stericker, LeVesconte 1982’den aktaran Lipson, 2007).

* http://www.tedalanya.k12.tr/p.php?p=670&z=TED_DE_UC_BOYUTLU_TARİH_OGRETİMİ adresinden 1 Nisan 2013 tarihinde edinilmiştir.

YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

İstanbul ili Kadıköy ilçesindeki Melahat Şefizade İlköğretim Okulu'nda gerçekleştirilen üç boyutlu bir uygulama, çalışmanın ana eksenini oluşturmaktadır. Araştırmacılar maketlerin planlama ve uygulama sürecine katılmamıştır. Çalışma ilköğretim ikinci kademe (ortaokul) 7 ve 8. sınıf öğrencileriyle Sosyal Bilgiler ve İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde gerçekleştirilmiştir. 27'si 8. sınıf, 34'ü 7. sınıf olmak üzere projeye toplam 61 öğrenci katılmıştır. Grup olarak çalışan öğrenciler toplam 29 maket üretmiştir. Üretilen bu maketler okul ortamında öğrenci, öğretmen ve veliler için sergilenmiştir. ,

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmaya katılan öğrencilerden 59'una açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmış olup anketteki sorular proje sürecinin değerlendirilmesi ile ilintilidir. Yine öğrencilerin velilerinin görüşlerini almak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Bu ankette öğrenci velilerine; çocuklarının maketi planlama ve oluşturma sürecindeki deneyimine ilişkin gözlemleri, süreçteki duygu ve düşüncelerinin nasıl olduğuna ilişkin bakış açıları sorulmuştur. Yine velilere böylesi çalışmaların çocuklarında geliştireceği beceri ve bakış açılarının neler olabileceği de sorulmuştur. Hazırlanan anketler, Sosyal Bilgiler eğitimi üzerine çalışan üç uzmana gösterilmiş, alınan geliştirici yorum ve bakış açıları çerçevesinde anketlere son hali verilmiştir. Bu çerçevede görüş almak üzere ulaşılan veli sayısı da 28 olmuştur. Son olarak dersin öğretmeni ile de tüm süreci değerlendiren yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir.

2.3. Verilerin Çözümlemesi

Öğrenci ve veli anketi ile dersin öğretmeni ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış anketten elde edilen nitel verilere araştırma soruları paralelinde içerik analizi uygulanmış olup, veriler saptanan belirli kategorilere göre incelenerek sayısallaştırılmıştır. Bunun ardından ikincil bir araştırmacıyla (araştırmanın ikinci yazarı) elde edilen veriler incelenmiş ve “Güvenilirlik: Uzlaşma Sayısı/Uzlaşma + Uzlaşmama Sayısı” formülü üzerinden yapılan ikinci analiz çerçevesinde güvenilirlik 0,84 olarak bulunmuştur. Nitel verilerden elde edilen nicel sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca araştırmanın güvenilirliğini artırma adına öğrencilerin bazı yanıtları taranarak doğrudan alıntı olarak sunulmuştur.

Bu çalışmada, öğrencilerin yaptıkları maket çalışmalarının neler olduğu, proje sürecinde yaptıkları araştırmalar ve kaynakların nitelikleri, çalışma sürecinde ve sonucundaki duygu ve düşüncelerinin neler olduğu, proje ödevinden sonra derse karşı bakış açılarında ne tür bir değişimin yaşandığı ile bu tür ödevlerin çocuklarına kazandırabileceği becerilerin neler olabileceğine ilişkin veli görüşleri incelenmiştir. Bu çerçevede araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

1. Öğrencilerin yaptıkları maketler (üç boyutlu materyaller) nelerdir?
2. Öğrenciler proje ödevinin yapılış sürecinde ne tür çalışmalar yapmışlardır? (İncelenen kaynaklar, görüşülen kişiler vb.)
3. Öğrenciler proje ödevleri bittikten sonra ortaya çıkan çalışmalarını ile ilgili neler hissetmişlerdir?
4. Öğrencilerin proje ödevinden sonra Sosyal Bilgiler/İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine bakış açılarında nasıl bir değişim yaşanmıştır?
5. Proje ödevlerinin çocuklarına kazandırdıkları noktada veliler neler düşünmektedir?

BULGULAR

3.1. Öğrencilerin yaptıkları maketler (üç boyutlu materyaller) nelerdir?

Tablo 1’de öğrencilerin gerçekleştirmiş oldukları projelerin konularına göre sınıflandırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Gerçekleştirdikleri Projelerin Konularına Göre Sınıflandırılması

Proje Niteliği	Sayı
Savaşla İlişkili Projeler	13
Harita Biçiminde Tasarlanan Projeler	9
Güncel Konularla İlişkili Projeler	3
Atatürk İnkılablarıyla İlişkili Projeler	2
Devlet Teşkilatıyla İlişkili Projeler	2
Genel Toplam	29

Tablo 1 incelendiğinde, projelerin 13’ünün “savaşla”, 9’unun harita biçiminde, 3’ünün “güncel konularla”, 2’sinin “Atatürk İnkılablarıyla”, 2’sinin ise “devlet teşkilatıyla” ilişkili olduğu görülmektedir. Geliştirilen projeler içerisinde yoğunluğu 13 proje ile “Savaşla İlişkili Projeler” oluşturmaktadır. Öğrencilerin geliştirdiği savaşla ilişkili projeler arasında “Malazgirt Savaşı, Preveze Deniz Savaşı, Çaldıran Savaşı, İstanbul’un Fethi, I. Dünya Savaşı, I. Dünya Savaşı’nda Batı Cephesi, Sarıkamış Faciası, Çanakkale Savaşı, Sakarya Savaşı, Anadolu Kadınının Savaşındaki Fedakârlığı gibi konular yer almaktadır. Görüldüğü gibi öğrencilerin çoğu, çalışma konularını tarih alanından seçmiştir. Tarihten seçilen konuların çok büyük bölümü de savaş tarihi ile ilişkili konulardan seçilmiştir. Sözelimi geçmiş çerçevesinde sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlu konular yok gibidir. Savaşla ilişkili geliştirilen projelerden 7. sınıf öğrencisi olan iki öğrencinin yaptığı *Malazgirt Savaşı konulu projenin fotoğraflarına* aşağıda yer verilmiştir.

Malazgirt Meydan Savaşı

“Malazgirt Meydan Savaşı” konulu proje, Malazgirt Savaşı’ndaki savaşan iki tarafı ve savaş anını yansıtmaktadır. Aşağıdaki fotoğraflarda ise Malazgirt Meydan Savaşı’na ilişkin projenin detay fotoğraflarına yer verilmiştir.

Dağın yamacına kurulmuş Büyük Selçuklu ve Bizans İmparatorlarının otağları

Atlı Büyük Selçuklu ve Bizans Süvarileri

Proje, nitelikli bir araştırmanın ürünü olup Malazgirt Meydan Savaşı ile ilgili bir çok detaya yer verilmiştir. Büyük Selçuklu ve Bizans İmparatorluğu’nun otağlarındaki farklılıklar, Büyük Selçuklu ve Bizans bayrakları, askerleri, kıyafetler ve zırhlar, kılıç, gürz, kalkan, ok ve yay bu detaylara örnek olarak verilebilir. Bu detaylar öğrenciler tarafından projede var olan her objeye tek tek işlenmiş olup detaylar üzerinde incelik ve titizlikle çalışılmıştır. Savaşla ilintili projelere ilişkin diğer örnekler aşağıda sunulmuştur.

İstanbul'un Fethi

Preveze Deniz Savaşı

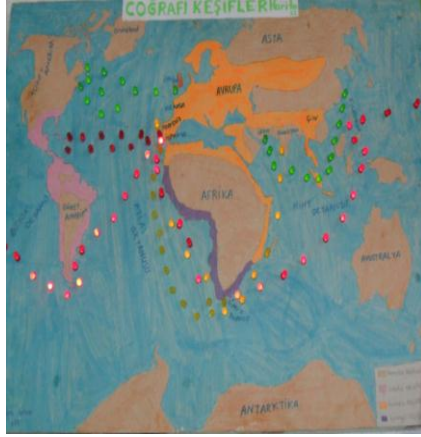
Çanakkale Savaşı

Sarıkamış Faciası

Yukarıda da görüleceği üzere İstanbul'un Fethi, Preveze Deniz Savaşı, Çanakkale Savaşı ve Sarıkamış Faciası maket olarak hazırlanan diğer projeler arasındadır. Özellikle Sarıkamış Faciası adlı projede soğuk hava ve karla yapılan mücadele kendini göstermiş ve kar ile mücadele için öğrenciler materyal olarak pamuğu kullanmışlardır. Ayrıca öğrenciler bu projenin hazırlık sürecinde 120 filmi izlediklerini de ifade etmişlerdir.

Geliştirilen projelerden 9'unun “Harita Biçiminde Tasarlanan Projeler” olduğu görülmektedir. Bu projeler arasında “Anadolu Selçuklu Eserleri, Anadolu'daki Türk Eserleri, Anadolu Türk Beylikleri, Coğrafi Keşifler, Haçlı Seferleri, I. Dünya Savaşı'nda Cepheler, Kurtuluş Savaşı'nda Batı-Doğu-Güney Cepheleri” yer almaktadır. Bu kategorideki projelerin bütünü incelendiğinde, büyük bölümünün yine savaş tarihi başta olmak üzere kültürel ve siyasal tarihe ait konulardan oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu projelerden bazılarının dikkat çeken özelliği led ışıklarıyla donatılmış olmalarıdır. Sözgelimi aşağıda da görüleceği üzere Coğrafi Keşiflerle ilgili olan projede, Fransız, İngiliz, Portekiz ve İspanyolların yaptığı dört coğrafi keşif yolu da ayrı ayrı renkte ışıklarla gösterilmiş olup, butona basılması durumunda ilgili coğrafi keşfin rotası led lambalarla görünür olmaktadır.

Coğrafi Keşifler

Anadolu'da Türk Eserleri

Yine “Anadolu’da Türk Eserleri” konulu proje de harita üzerinde oluşturulan bir ışık sistemiyle tasarlanmıştır. Butonlara basılmasıyla haritanın üzerindeki resimler led lambalarıyla ışıklandırılmaktadır. Bundan başka “Anadolu’daki Türk Eserleri” hakkındaki bilgileri öğrenciler kendileri seslendirmişler; sergiyi gezenler diledikleri kale, köprü, medrese ya da cami hakkında bilgi edinmişlerdir. Öğrencilerin kendi sesleriyle oluşturdukları ses kaydının İstanbul’daki “Miniaturk”ten örnek alınarak projeye konduğu yapılan öğrenci anketlerinde ifade edilmiştir.

Geliştirilen projelerden 3’ünün “Güncel Konularla İlintili Projeler” olduğu görülmektedir. Bu projeler arasında “Geçmişten Günümüze İletişim Araçları” ve “Kadına Şiddet” yer almaktadır. Tablodan da anlaşıldığı üzere, savaşla ilintili projeler oldukça fazla, güncel konularla ilintili projeler ise son derece sınırlıdır. Geliştirilen projelerden 2’si “Atatürk İnkılâplarıyla İlintili Projeler” olup “Atatürk İnkılâpları” ve “İnkılâplar” isimleriyle hazırlanmıştır. “İnkılâplar” konulu projede kılık kıyafet, harf ve şapka inkılâplarına yer verilmiştir. Projede inkılâptan önce ne olduğu ve inkılâp sonrasında neler değiştiği bir bütünlük içinde verilmiştir. Bu da projede “değişim ve süreklilik” kavramlarının yansıtıldığını göstermektedir. Bundan başka geliştirilen projelerden 2’si de “Devlet Teşkilatıyla İlintili Projeler”dir. Bu projelerin ikisi de “Divan-ı Hümayun” ismiyle hazırlanmıştır. Divan-ı Hümayun ile ilintili geliştirilen projelere aşağıda yer verilmiştir.

Divan-ı Hümayun

“Divan-ı Hümayun” konulu projede saraya ve saraydaki divan üyelerine yer verildiği görülmektedir. Her iki projede de sarayın tasviri niteliğinde olması açısından dekoratif kaplamalara yer verilmiş; padişah tahtıyla birlikte devletin başı olarak sembolize edilmiştir. Bununla beraber padişahla birlikte sadrazam, yeniçeri, kaptan-ı derya, kadı, kazasker, reisülküttap gibi divan üyelerinin varlığı da görülmektedir.

3.2. Öğrenciler proje ödevinin yapılış sürecinde ne tür çalışmalar yapmışlardır? (İncelenen kaynaklar, görüşülen kişiler vb.)

Proje ödevi yapan öğrencilerin ödevi yapım sürecinde ne tür çalışmalar yaptığına, hangi kaynakları kullandığına ilişkin veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Öğrencilerin ödevi yapım sürecinde başvurduğu kaynaklar

Ödevin yapılışında başvurulan kaynaklar	Sayı
Görsel Kaynaklar	59
İnternet	44
Filmler	7
Video	6
Belgesel	1
Televizyon	1
İnsan Kaynakları	37
Aile Bireyleri	19
Öğretmenler	10
Arkadaşlar	4
Teknik elemanlar	3
Sanatçı	1
Yazılı Kaynaklar	26
Tarihi kitaplar	11
Ders Kitabı	6
Ansiklopedi	5
Haritalar	3
Dergiler	1
Kişisel Gözlemler	5
Konuyla ilgili yapılan diğer projeler	3
Geziler	2
Genel Toplam	127

Tablo 2’ye göre ankete katılan öğrencilerin kullandıklarını ifade ettikleri kaynaklardan 59’u görsel kaynak; 37’si insan kaynakları; 26’sı yazılı kaynaklar; 5’i kişisel gözlemler olmuştur. Ödevin yapım sürecinde yararlanılan *görsel kaynakların* 44’ünün internet, 7’sinin film, 6’sının video olduğu görülmektedir. Burada günümüzün en çok kullanılan teknolojik araçlarından biri olan internetin öğrenciler tarafından da en çok kullanılan araç olduğu ve öğrencilerin bilgiye en çok bu yolla ulaştıkları ortaya çıkmaktadır. Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın genel amaçları arasında “Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır” ifadesi yer almaktadır (MEB, 2004, 9).

Buradan da anlaşıldığı üzere öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarından biri olarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaları gerektiği ifade edilmiş ve bu çalışmada bu amaç yerine getirilmiştir. Bununla beraber anketlerden çıkan bir görüş de öğrencilerin ödevlerini yapmak için birden çok kaynaktan yararlandıklarıdır. Öğrenciler ödevleri için internetten yararlandıkları gibi ders kitabı ve ansiklopedilerden de yararlanmışlar, videolar izlemişler, araştırma yapmışlardır. Nitekim Ö5, Ö17 ve Ö27 projeleri sürecinde yararlandıkları kaynaklar noktasında şu açıklamaları yapmaktadır:

Ö5.

İlk önce arkadaşım ile biraz konuştuk. Sonra ders kitabımızdan ve internetten yararlanarak savaş hakkında bilgi sahibi olduk. Bu araştırmayı ailelerimize anlattık ve hep beraber bu projeyi nasıl yapacağımız hakkında konuştuk. Sonraki buluşmamızda ben oyuncak askerleri aldım, arkadaşım da karton, mukavva, boya ve yapıştırıcı getirdi. Mukavvanın üstüne kartonu yapıştırdık. Askerleri iki gruba ayırıp boyadık. Sonra da hamurdan bir at ve siperler yaptık. Hepsini düzenleyip, kartonun üstüne yapıştırdık. Sonra da qadri ve bayrağı koyduk. En son da savaşla ilgili küçük bir bilgiyi kâğıda yazıp, projemizin sol alt köşesine yapıştırdık.

Ö17. “Ansiklopedi, bilgisayar, ödevle ilgili olan her filmi izledim. Savaşın nasıl olduğuyla ilgili videolar ve hocamla görüştüm.”

Ö27. “İlk olarak internetten araştırmamızı yaptık. Önceden böyle bir proje yapıp yapılmadığını ve nasıl yapıldığını araştırdık. Her aşamada hocamızdan bilgi aldık ve değiştirebileceğimiz veya geliştirebileceğimiz yerlerde görüşlerini aldık. İnternette proje ile ilgili videolar izledik.”

Yukarıda yer alan görüşlerde öğrencilerin proje yapım aşamasında kullanılan kaynaklar noktasında ortak olarak verdikleri cevaplar arasında internetin olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin cevapları tek tek ele alındığında ders kitabı ve ansiklopediden faydalandıkları; video ve film izledikleri; aileleri, arkadaşları ve öğretmenleriyle de fikir alışverişinde buldukları görülmektedir. Nitekim bu konuda ankete katılan velilerin de görüşleri alınmıştır. V6 ve V8 çocuklarının projenin yapım aşamasında araştırma yaptıklarını söyleyerek şu açıklamalarda bulunmuşlardır.

V6.

Konumuzla ilgili detaylı bir araştırma yaptım. Özellikle internetten siteleri tek tek gezdim. Konusu ile ilgili daha önce yapılan araştırmalara - ödevler, sunumları, inceledim. Sonra proje aşamasına gelince biraz zorlandım nasıl olsun diye baya kafa patlattım. Arkadaşı ile beraber projeyi ortaya çıkarttık. Tabii birazda bizim yardımımızla. Kağıtlardan astorleni yaparken çok zorlandılar boyadılar yetlerine yetecek kadarı ayıkladı. Tutmak zor oldu ama çok uğraştılar.

V8. "Çocuğum seçmiş olduğu konu hakkında kafasında birkaç proje buldu. Hep beraber yapabileceklerimizi konuşarak içinden bir tanesini çocuğumuz belirledi. Projeye ilgili bilgiler araştırdı. Yapacağı projenin malzemelerini aldı. Konunun dosyasını hazırladı. Projenin de küçük bir haritasını yaptı."

Yukarıda yer alan veli görüşlerinde veliler çocuklarının proje yapım aşamasında araştırma yaptıklarından ve kaynak olarak da interneti kullandıklarından bahsetmektedir. Bunun yanı sıra çocukların proje aşamasında ailelerinden fikir aldığı ve görüş alışverişinde bulunduğu da görüşlerden anlaşılmaktadır. Öğrenciler düşündüklerini, tasarladıklarını aileleriyle paylaşarak onların da fikirlerini almışlar; bu sayede öğrencilerin süreç içinde daha etkin olmaları sağlandığı gibi aile içi iletişime de katkı sağlanmıştır.

Ödevin yapım sürecinde yararlanılan insan kaynaklarının 19'unun aile bireyleri, 10'unun öğretmenler, 4'ünün arkadaşlar, 3'ünün teknik elemanlar olduğu görülmektedir. Burada eğitimde aile katılımının önemi ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler ödev yapım sürecinde insan kaynakları açısından en çok aile bireylerinin görüşüne ve yardımına başvurmuştur. Hatta ödev yapım sürecinde teknik elemanlardan (elektrikçi gibi) ve sanatçıdan da faydalanmışlardır. Harita biçiminde tasarlanan projelerdeki led ışıklarının yapım sürecinde elektrikçilerden destek alındığı anlaşılmaktadır. Nitekim Ö26 ve Ö12 ödev yapım sürecinde teknik elemanlardan yardım aldığını; Ö49 ise bir sanat merkezinden yardım aldığını belirterek şu açıklamalarda bulunmuşlardır: **Ö49.**

Her konuda yanımda olan anneme danışarak kullanacağımız malzeme ve kaynakları belirledik. Kadıköyde ki bir sanat merkezinde bir bayana danışarak farklı bilgiler kazandık. Bize kullanabileceğimiz malzemeler hakkında bilgi verdi. Bende bayana katılarak onun önerdiği gibi projeme başladım. Bilgiler içinde yarı internet yarı kaynak kitaptan yararlandım. Berce çok başarılıydı.

Ö26. “Arkadaşım ile beraber haritamızdaki ışık konusunda zorlandık. Bunun üzerine elektrikçi den yardım aldık. Ses kaydı olayında da bende olan MP3’ü kullandık. Böylece sorun kalmadı.”

Ö12. “Ödevi yaparken kabloları birbirlerine nasıl birleştireceğimizi anlayamadık. Bundan dolayı bir elektrikçiye danıştık. Öğrendikten sonra çalışmamızı başarıyla tamamladık.”

Yukarıda öğrenci anketinden alınan kesitler incelendiğinde, öğrencilerin elektrikçi gibi teknik elemanlardan ve sanat merkezindeki ilgili kişilerden yardım aldıkları görülmektedir. Bu da öğrencilerin yaşantı ve deneyim kazanmasına yardımcı olmuş; aynı zamanda süreç içinde aktif olmalarını sağlamıştır. Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda, dersin “Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlayacağı” ifade edilmektedir (MEB, 2004, 11).

3.3. Öğrenciler proje ödevleri bittikten sonra ortaya çıkan çalışmalarını ile ilgili neler hissetmişlerdir?

Proje ödevi yapan öğrencilerin ödev bittikten sonraki duygu ve düşüncelerine ilişkin veriler Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3: Öğrencilerin proje ödevlerini bitirdikten sonraki duygu ve düşünceleri

Ödev bittikten sonraki duygu ve düşünceler	Sayı
Mutlu oldum	35
Gurur vericiydi	21
Heyecanlandım	13
Kendime güvenim geldi	9
Emeğimizin karşılığını aldık	8
Yüksek not alacağımı düşündüm/Ortaya çıkan ürünün bizim olduğuna inanamadık/Çok güzel olduğunu düşündüm	4’er kez
Bazı şeyleri başarabileceğimin farkına vardım	3
İnsanlara bilgi vermiş oldum/İnsanların beğeneceğini düşündüm	2’şer kez
Sorumluluk alma duygum gelişti/Duygulandım/ Dersin bu ödevle güzel anlatılabileceğini düşündüm/İnsanlara ürün sunmanın çok güzel bir duygu olduğunu düşündüm/Beğenecekler mi diye düşündüm	1’er kez
Genel Toplam	110

Tablo 3’e göre öğrencilerin proje ödevlerini bitirdikten sonraki görüşlerinden 35’i “mutlu olduğunu”; 21’i “gurur verici” olduğunu; 13’ü “heyecanlandığımı”; 9’u ise “kendisine güveninin geldiğini” ifade etmektedir. Bunun yanı sıra öğrenci görüşlerinden 3’ü “bazı şeyleri başarabileceğinin farkına vardığını”; 1’i ise “insanlara ürün sunmanın çok güzel bir duygu olduğunu” söylemiştir. Nitekim proje ödevini çok beğenen ve mutlu olduğunu ifade eden Ö3, Ö48, Ö4 ve Ö11 şunları söylemektedir:

Ö3. Ödevimize baktığımızda gerçekten gördüğümüz mon-zara karşısında büyütüldük. Ve çok şaşırdık. Bunu ger-çekten bizim yaptık diye düşündük. Bu ürünü or-taya koymak ve insanlara sunmak çok güzel ve gurur vericiydi.

Ö48.

Yaptığımız ödevi çok beğenmiştik. Tam olarak o dönem yılları tüm gerçekliğiyle yansıtıyordu. Bu ödevi yapmanın ve insana sunmanın verdiği o hazz beni benden aldı. Duygu ve düşüncelerimin, hepsini satınba dökmemin imkânının olmadığını düşünüyorum. Bir tek bunu söyleyebilirim ki; kişinin kendisinin emek vererek yaptığı işlerin altüst olmaya layık görülmesinin verdiği mutluluk o an hiçbir şeye değişilmezcek kadar kıymetlidir.

Ö4. "Performans ödevim bittiğinde gerçekten çok duygulandım. Ortaya bu kadar güzel bir şeyin çıkacağını tahmin etmezdim. Arkadaşım ve ailem sayesinde ortaya tam bir ödev çıktı. Bunun okulda sergide sunulacağını öğrendiğimde o kadar çok mutlu oldum ki... Anlatılmaz bir mutluluk. Ödevimi herkesin göreceğini bilmek gurur duyucu bir şey. O'nu herkes görecektir, çok beğenecekler. Kim mutlu olmaz ki? O yüzden kendimle gurur duyuyorum".

Ö11. " Çok beğendim. Bu maketi başkalarının da görecektir olması beni gururlandırdı ve sevindirdi. Özellikle tam bittikten sonra o masanın üzerinde duruşu çok güzeldi. Bir yıldız gibi parlıyordu sanki. Özellikle bu projenin bu kadar önemli yerlere ulaşacağını tahmin etmemiştim. Unutamayacağım bir proje diyebilirim."

Yukarıda öğrenci anketlerinden alınan kesitler incelendiğinde öğrencilerin yaptıkları ödevi çok beğendikleri ve mutlu oldukları görülmektedir. Hatta bu durumu "Büyüledik", "Bir yıldız gibi parlıyordu sanki", "Ortaya bu kadar güzel bir şeyin çıkacağını tahmin etmezdim" gibi cümlelerle ifade etmişlerdir. Ortaya koyduğu bir ürünü bu şekilde değerlendiren ve kendisindeki potansiyelin farkına varan öğrencilerde hem derse karşı olumlu tutum hem de özgüven geliştirebileceğini varsaymak olanaklıdır. Çünkü projede geçirdiği yaşantılar onlara başarıma duygusunu tattırıştır. Bu duygunun, kişinin yaşamındaki önemli deneyimlerden biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Öğrencilerin projeden sonraki duygu ve düşünceleri velilere sorulduğunda da öğrencilerin cevaplarını destekler nitelikte verilere ulaşıldığı görülmektedir. Nitekim V6 ve V12 şunları söylemektedir:

V6. " Ödevi başlarken ne yapacağını bilmiyordu. Araştırıp biraz da bizim yardımımızla ortaya çıkan şeyin güzel olduğunu görünce sevincini anlatamam. Çok mutlu oldu. Özellikle öğretmenin kendisini fark etmesi onu çok mutlu etti."

V12. "Ödevini büyük bir dikkat ve özenle okula götürmesi hoşuma gitti. Ödevi bittikten sonraki düşünceleri 'Bunu ben yaptım' der gibiydi. Gurur duyuyordu sanırım kendisiyle. Ödevine öyle hoş bakıyordu ki".

Yukarıda yer alan veli görüşlerinde de olduğu gibi öğrenciler bu ödev sonucunda çok mutlu olmuş; başarıma duygusunu tatmış ve kendileriyle gurur duymuştur. Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda dersin "öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçladığı" ifade edilmektedir (MEB, 2004). Bu tür ödevler aynı zamanda öğrencilerin sadece bilişsel ya da devinışsel becerilerini geliştirmekle kalmamakta; öğrencilerin duyuşsal becerilerinin de gelişmesini sağlamaktadır.

3.4. Öğrencilerin proje ödevinden sonra Sosyal Bilgiler/İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine bakış açılarındaki nasıl bir değişim yaşanmıştır?

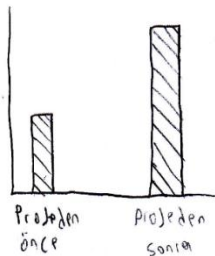
Öğrencilerin ödevden sonra Sosyal Bilgiler/İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine bakış açılarındaki değişim Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin proje ödevinden sonra derse karşı bakış açılarındaki değişim

Öğrencilerin derse bakış açılarındaki değişim	Sayı
Değişti	85
Önceden derse sadece seviyordum, şimdi çok seviyorum	19
Derse merakım ve ilgim arttı	16
Ders zevkli gelmeye başladı	9
Dersi sevmeye başladım	7
Dersin önemini daha iyi anladım	6
Notumun yükselmesini sağladı	5
Yeni bakış açıları kazandırdı	4
Ders kolay anlaşılır hale geldi	3
Araştırma bilinci geliştirdi/Konuları aklımda daha iyi tutabilmemi sağladı/Dersin zor olmadığını anladım/Olaylara odaklanmamı sağladı	2’şer kez
Hayatımızın içinden bilgiler verdiğini gördüm/ Konu hakkında daha fazla bilgimin olmasını sağladı/ El becerim gelişti/Artık konulara sadece sınavda çıkacağı için çalışmıyorum/Konuları çoklu bakış açısıyla değerlendirmem gerektiğini öğrendim/Artık insanların neler yaşadıklarını gözümde canlandırabiliyorum/Görselliğin önemini anladım/ Diğer derslere karşı da ilgim arttı	1’er kez
Değişmedi	5
Önceden de bu derse seviyordum. Şimdi de seviyorum.	5
Genel Toplam	90

Tablo 4’e göre öğrenciler, ödevden sonra Sosyal Bilgiler/İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ilişkin bakış açılarındaki değişimi iki boyutta değerlendirmişlerdir. Ankete katılan öğrenciler, çok büyük oranda (85 kez) derse karşı olan ilgilerinin olumlu anlamda etkilendiğini ifade etmişlerdir. Bir bölüm öğrenci ifadesi ise ifadelerinde derse önceden de sevdiği için bakış açılarındaki değişmediği yönünde görüş bildirmişlerdir. Proje ödevinden sonra Sosyal Bilgiler/İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine bakış açısının değiştiğini ve derse çok sevdiğini ifade eden Ö31, Ö11 ve Ö6 şunları söylemektedir:

Ö31.

Proje Önce dersin pek verimini sağlığını düşünmüyordum fakat Projeden Sonra hem öğretmenimiz hem de biz bu dersin çok güzel olduğunu düşünüyoruz

Ö.11. “ Önce: Dersi seviyordum. Sadece seviyordum. Sonra: Dersi çok seviyorum. Özellikle o maketi yaparken yaptığımız araştırmalardan dolayı daha fazla bilgi sahibi olduğumdan dersler de daha kolay anlaşılır oldu.”

Ö.6. "İnkılap Tarihi dersine bakış açım gerçekten çok değişti. Daha önce tarih bana fazla çekici gelmiyordu. Fakat ödevimizi yaptıktan sonra tarihin gizemlerini çözmeye başladım ve birden İnkılap dersini sevdim. Bu gizemler bana yeni bakış açıları açtı. Bu sayede tarihe artık başka bir pencereden bakıyorum."

Yukarıdaki öğrenci görüşlerinde de ifade edildiği gibi öğrencilerin derse karşı bakış açılarında değişim yaşanmış; ödevden sonra Sosyal Bilgiler/İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine farklı bir pencereden baktıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra derse karşı sevgilerinin arttığından ve derslerin daha verimli geçtiğinden de bahsetmişlerdir. Proje ödevlerinin yapılmasında öğrencilerine rehberlik eden öğretmenleri ise bu konuya ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Derse olan ilgilerinin arttığını, kendilerine olan güvenin arttığını derse daha çok sevdiklerini ve bunun da başarılarını etkilediğini söyleyebiliyor. Diğer dersin öğretmenlerinin ve arkadaşlarının takdirlerinin kendileri ile gurur duymalarına neden olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerinin de yukarıda ifade etmiş olduğu gibi öğrenciler ödevi yaptıktan sonra kendileriyle gurur duymuş; kendilerine olan güvenleri gelmiş; derse ilgi ve sevgileri ile derslerindeki başarıları da artmış; öğretmenleri ve arkadaşlarının takdirlerini kazanmışlardır. Bu ifadeler göz önüne alındığında proje ödevinden sonra derslerin daha verimli geçtiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

3.5. Proje ödevlerinin çocuklarına kazandırdıkları noktada veliler neler düşünmektedir?

Proje ödevlerinin çocuklarına kazandırdığı bilgi ve becerilere ilişkin veli görüşlerine ait veriler Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5: Proje ödevlerinin çocuklarına kazandırdığı bilgi ve becerilere ilişkin veli görüşleri

Ödevin çocuklara kazandırdığı bilgi ve beceriler	Sayı
El becerilerinin gelişmesi	19
Araştırma becerisi	7
Yaratıcılık/Özgüven/Hayal gücünü genişletme	4'er kez
Bilgi haznesini geliştirme/Grup çalışmasını geliştirme	3'er kez
Düşüncelerini sağlama/Paylaşmayı pekiştirme/Geniş düşünme yeteneği/Sorumluluk duygusunu geliştirme/ Derse karşı sevgisinde artış/Akılda kalıcılığı artırma/ Bilgi ve yeteneklerinin farkına varma ve ortaya çıkarma	2'şer kez
Araştırmayı sonlandırabilme/Dikkatli olmayı öğrenme/ Sunum yapma becerisi/Olayları daha iyi öğrenme/Ödevi geliştirme konusunda beceri kazanma/Olayları üç boyutlu görebilme/Kendiyle gurur duyma/Kendini geliştirme/ Kendini ifade edebilme/Not ortalamasını artırma/İyi yapılan her şeyin ve emeğinin karşılığını alabildiğini görme/Kıvrak zekaya sahip olma/Hedefe ulaşabilme becerisi/Zamanı iyi kullanma/İletişim/Zekasını geliştirme/ Eksik yönlerini tamamlama/Bağımsız ve düzenli ders çalışma alışkanlığı kazanma/Derslerinde başarılı olma/ Olaylara her yönden bakabilmeyi sağlama/Tarihi daha içten yaşama/Kültürel açıdan zenginleşme/Beceri edinilmesinde derse ilgi kaynağı olarak kullanma/Diğer ödevlerde de başarısını artırma	1'er kez
Genel Toplam	82

Tablo 5'e göre ödevin çocuklara kazandırdığı bilgi ve becerilere ilişkin veli görüşlerinden 19'u çocuklarının el becerilerinin; 7'si araştırma becerilerinin geliştiğinden bahsetmiştir. 4'er kez tekrarlanan görüşler arasında yaratıcılık, özgüven, hayal gücünü genişletme becerilerinin yer aldığı görülmektedir. 3'er kez tekrarlanan görüşler arasında bilgi hazinesini geliştirme ve grup çalışmasını geliştirme yer almaktadır. Ödevin çocuklara kazandırdığı bilgi ve becerilere ilişkin V11, V8, V6 ve V4 şunları söylemektedir:

VII.

* Kendine olan güvenini artırır.
 * Arkadaşlarıyla beraber yapması paylaşıma pekiştirir. Tatlı bir beyin dinması oluşturan.
 * Kendini ifade edebilme duygusu gelişir.
 * İyi yaptığı her ödev not ortalamasını artırır.
 * Hayal gücü genişler.
 * El becerileri artar.
 * En önemlisi insan bir şeyin en iyisini yapır emek verdiği için bunun ona çok daha fazla faydasıyla denebildiğini görür. İlk defa yaptıkları maket bir üniversitede sergilenir.
 * Kızına ve ailemize böyle bir ödev yaptı. Katkınız için teşekkür ederiz. Çok özel bir anımız hocamızın tereklisi ederiz. Çok özel bir anımız oldu.

V8. "Olayları daha iyi öğreniyor. Araştırma ve geliştirme konusunda becerileri artıyor. El becerisi gelişiyor. Olayı üç boyutlu görebiliyor. Çıkarılmış olduğu projeden dolayı kendine güveni artıyor."

V6. "Bence kendine güveni geldi. Araştırma yapmanın zevkine vardı. Hayal gücünü çalıştırdı. El becerisini arttırdı."

V4. "Ödevler öğrenciyi bir hedef gösterip araştırmaya yöneltiyorsa sorumluluk duygusunu geliştireceğine; yaratıcılık, iletişim gibi zihinsel becerilerinin gelişmesine yardımcı olacağına inanıyoruz. Bu tür çalışmalar çocuğun bilgi ve yeteneklerinin farkına varmalarını ve gelişmelerini, eksik yönlerini tamamlamalarını, bağımsız ve düzenli ders çalışma alışkanlığı kazanmalarını, dolayısıyla derslerinde başarılı olmalarını sağlayacaktır."

Nitekim bu konuda Sosyal Bilgiler öğretmeni şunları söylemektedir:

Soyut olan düşüncelerin somut hale geldiğini hayal güçlerinin geliştiğini, yapıcılık, yaratıcılık yönlerinin geliştiğini, sorumluluk duygularının geliştiğini Paylaşım duygularının geliştiğini

Yukarıdaki veli ve öğretmen görüşlerinde, yapılan proje ödevlerinin öğrencilerin devinışsel, bilişsel, duyuşsal ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunduğundan bahsedilmektedir. Bunun yanı sıra araştırma yapma gibi bilimsel becerilerinin gelişmesine de yardımcı olduğu ifade edilmektedir. Bu tür proje ödevleri el becerisi gibi devinışsel becerilerin; soyut olan düşünceleri somut hale getirme, geniş düşünme yeteneği, hayal gücü, olayları üç boyutlu görebilme, yaratıcılık, iletişim gibi bilişsel becerilerin; kendine güven, düzenli çalışma alışkanlığı, sorumluluk alma, kendini ifade edebilme gibi

kişisel becerilerin gelişimine katkıda bulunduğu gibi araştırma, geliştirme ve sosyal becerileri geliştirmeye de yardımcı olmaktadır. Buradan da bu tür proje ödevlerinin öğrencilerin çok yönlü gelişimini sağlayıcı özelliğinin bulunduğu söylenebilir. Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda doğrudan verilecek becerilere örnek olarak 15 madde sıralanmış ve bu becerilerin öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Bunlardan “yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, mekân algılama, sosyal katılım” gibi becerilerin yukarıdaki veli ve öğretmen görüşlerinde de ifade edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra diğer tablolardan elde edilen verilerle birlikte bu tür proje ödevlerinin kazandırabileceği becerilere örnek olarak “bilgi teknolojilerini kullanma, zaman ve kronolojiji algılama ile değişim ve sürekliliği algılama” becerilerinin de verilebileceği söylenebilir.

TARTIŞMA

Öğrenciler tarafından geliştirilen projelerin 13’ünün “savaşla”, 9’unun harita biçiminde, 3’ünün “güncel konularla”, 2’sinin “Atatürk İnkılablarıyla”, 2’sinin ise “devlet teşkilatıyla” ilintili projeler olduğu görülmektedir. Buradan da öğrencilerin en çok “savaşla” ilintili projeler yaptığı; diğer konulara ilişkin projelerin sınırlı kaldığı sonucu çıkarılabilir. Bu sonuç, her ne kadar yapılandırmacı öğrenme anlayışı ile birlikte Sosyal Bilgiler öğretiminde sözlü tarih, yerel tarih, aile tarihi, eşya tarihi ya da tarihsel empati gibi yeni yaklaşım ve yöntemler işe koşulmuş olsa dahi, yaptırılan ya da öğrencilerin seçtikleri maketler boyutunda siyasi tarih ve onun en önemli izdüşümü olan savaş tarihinin yine de başat rol oynadığını göstermesi noktasında ilginçtir. Anımsanacağı üzere araştırmacılar maket konusu seçim sürecine dahil olmamışlardı. Bu çerçevede siyasi/savaş tarihi merkezli maket konusu seçiminin nedenleri arasında, öğretim programının hala siyasi tarih merkezli oluşu, öğretmenin derse yaklaşımı, savaş sahnesi gibi maketlerin yapımının görece daha kolay olması şeklinde nedenler varsayılabilir.

Araştırma sonuçları öğrencilerin proje yapım aşamasında farklı kaynaklardan yararlandıklarını göstermektedir. Öğrenciler, 59 kez görsel kaynaklardan; 37 kez insan kaynaklarından; 26 kez yazılı kaynaklardan; 5 kez de kişisel gözlemlerinden yararlandıklarını belirtmiştir. Ödevin yapım sürecinde yararlanılan *görsel kaynakların* 44’ünün internet, 7’sinin film, 6’sinin video olduğu görülmektedir. Burada günümüzün en çok kullanılan teknolojik araçlarından biri olan internetin öğrenciler tarafından da en çok kullanılan araç olduğu ve öğrencilerin bilgiye en çok bu yolla ulaştıkları ortaya çıkmaktadır. Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın genel amaçları arasında “Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır” ifadesi yer almaktadır. (MEB, 2004) Bu bağlamda programda yer alan bir ifadenin gerçekleştirildiği ve çağın gerektirdiği değişime uygun nitelikte bir eğitimin sağlandığı söylenebilir.

Öğrencilerin proje ödevlerini bitirdikten sonraki görüşlerinden 35’i “mutlu olduğunu”; 21’i yaptıklarının “gurur verici” olduğunu; 13’ü “heyecanlandığını”; 9’u ise “kendisine güveninin geldiğini” ifade etmektedir. Öğrencilerin ödevlerini yaptıktan sonra duygu ve düşüncelerini “Mutlu oldum, kendimle gurur duydum, özgüvenim arttı” gibi ifadelerle dile getirmeleri derse karşı olumlu bir tutum geliştirdiklerini gösterirken öğrencilerin duyuşsal becerileri ile birlikte kişisel gelişimlerine de katkı sağladığı söylenebilir.

Öğrenciler, ödevden sonra Sosyal Bilgiler/İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ilişkin bakış açılarındaki değişimi iki boyutta değerlendirmişlerdir. Ankete katılan öğrencilerin çok büyük bölümü derse karşı bakış açılarındaki olumlu yönde değiştiğini ifade ederken; 5 görüşte ise değişmediğini (çünkü zaten dersi sevdiğini) ifade etmişlerdir. Buradan hareketle derslerin bu tür proje ödevleriyle hem öğrenci hem öğretmen açısından daha verimli geçtiği söylenebilir.

Proje ödevinin çocuklara kazandırdığı bilgi ve becerilere ilişkin veli görüşlerinden 19'u çocuklarının el becerilerinin; 7'si araştırma becerilerinin geliştiğinden bahsetmiştir. 4'er kez tekrarlanan görüşler arasında yaratıcılık, özgüven, hayal gücünü genişletme becerilerinin yer aldığı görülmektedir. 3'er kez tekrarlanan görüşler arasında bilgi haznesini geliştirme ve grup çalışmasını geliştirme yer almaktadır. Buradan da bu tür proje ödevlerinin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunduğu; öğrencilerin çok yönlü gelişimini sağladığı sonucu çıkarılabilir. Ayrıca programda doğrudan verilecek beceriler olarak belirtilen yaratıcı düşünme, araştırma, mekan algılama gibi becerilerin de bu tür proje ödevleriyle öğrencilere kazandırılabilceği söylenebilir.

Sonuç olarak, eski öğrenme anlayışı sistematüğinde, Reform ve Rönesans'ın nedenlerini ve sonuçlarını yazmak, Yükselme Devri'nin padişahlarını sırasıyla saymak, Karlofça Antlaşması'nın tarihini ezberlemek, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın maddelerini bilmek, Amasya Genelgesi'nin önemini açıklamak öğrencilerin temel ödevi ve eğitimin başat koşulu idi. Ders kitabındaki bilginin tekrarlanması temelli bu eğitim sürecinde öğrencinin sürece 'zihniyle' katılımı son derece sınırlı olup, etkinlik çerçevesi tarih dersi ile özdeşleşmiş "ezber" ile donatılmış idi. Öğrenci sınav için ezberlediği bilgiyi sınavda kâğıdına aktardıktan sonra pasif olarak edinilen bilgiler unutulma sürecine girmektedir. Bu sürecin öğrencide doğuracağı problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, karar verme ve iletişim becerilerinin son derece sınırlı olacağı varsayılabilir. Bunun sonucu olarak bu anlayışın öğrencide oluşturabileceği doyum, özgüven, kişilik ve kimlik geliştirme boyutları da görece daha zayıf olacaktır.

Buna karşılık bu projeye katılan ve sürece ilişkin duygularını açıklayan öğrencinin aşağıdaki ifadeleri çok şey anlatmaktadır.

"Performans ödevim bittiğimde gerçekten çok duygulandım. Ortaya bu kadar güzel bir şeyin çıkacağını tahmin etmezdim. Arkadaşım ve ailem sayesinde ortaya tam bir ödev çıktı. Bunun okulda sergide sunulacağını öğrendiğimde o kadar çok mutlu oldum ki... Anlatılmaz bir mutluluk. Ödevimi herkesin göreceğini bilmek gurur duyucu bir şey. Onu herkes görecek, çok beğenecekler. Kim mutlu olmaz ki? O yüzden kendimle gurur duyuyorum".

Öğrencinin ve diğer öğrencilerin ürünleri/maketleri aracılığıyla hissettikleri mutluluk ve hatta öğrencinin ifadesiyle "anlatılmaz mutluluk", kendisiyle gurur duyması eğitimin her zaman ezberlenen/bilinen bilgi merkezli olmadığını göstermesi noktasında önemlidir. Öğrencilerin projeleri için internetten, kitaplardan, öğretmenlerinden, velilerinden, tarihsel filmlerden bilgi toplaması, elektrikçi ya da sanatçı ile iletişim kurması, anne babalarıyla ve grup arkadaşlarıyla ortak amaçları doğrultusunda plan yapmaları, proje sürecini konuşmaları, tartışmaları da sizce eğitimin kendisi değil midir? Öğrencinin yorumunun şu ifade ile bitmesi de eğitimin sık sık ortaya çıkarması/üretmesi gereken sonuçlardan biri değil midir; "Kendimle gurur duyuyorum".

KAYNAKLAR

- Huk, T. (2006) "Who benefits from learning with 3D models?: The case of spatial ability, *Journal of Computer Assisted Learning*, 22, (6), 392-404,
- Gürbüz, A. (2009) *Bina maketlerinin eğitim materyali olarak kullanılması ve öğrenme üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayınevi.

- Kass, S. J., Ahlers, R. H., & Dugger, M. (1998). Eliminating gender differences through practice on an applied visual spatial task”, *Human Performance*, 11, 337-349.
- Lipson (2007), “Printed 3D Models for Customized Hands-On Education.” *Proceedings of Mass Customization and Personalization (MCPC) 2007*.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2004). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: PegemA Yayınevi
- Safran, M. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayınevi
- Stericker, A., LeVesconte, S. (1982). “Effect of brief training on sex-related differences in visual-spatial skill”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 1018—1029
- Stice, J. (1987), “Using Kolb’s Learning Cycle to Improve Student Learning”, *Engineering Education*, 77(7) 291-196.